

# Περιεχόμενα

## ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

<i>Χαιρετισμός του Νομάρχη Κοζάνης Ι. Ανδρεάδη</i> .....	13
<i>Χαιρετισμός του Νομάρχη Γρεβενών Δ. Ρίγγου</i> .....	15
<i>Εισαγωγή του Ν.Χ. Καλογερόπουλου</i> .....	17

## 1. Φυσικό περιβάλλον

Οδοιπορικό πάνω σε μια αρχαία θάλασσα <i>Ν. Μπαχαρίδης</i> .....	31
Γεωλογική δομή <i>Θ. Δούτσος</i> .....	36
Σπάνια φυτικά απολιθώματα <i>Ε. Βελιτζέλος – Δ. Βελιτζέλος</i> .....	56
Η προϊστορία. Παλαιοντολογικές έρευνες και ανασκαφές στα Γρεβενά <i>Ε. Τσουκαλά</i> .....	66
Βλάστηση και ιστορική της εξέλιξη <i>Ν. Αθανασιάδης</i> .....	77
Λιβάδια και κτηνοτροφία <i>Β. Παπαναστάσης</i> .....	85
Παραγωγή και αξιοποίηση δασικών προϊόντων <i>Η.Β. Βουλγαρίδης</i> .....	94
Η πανίδα της Δυτικής Μακεδονίας <i>Ν. Παπαγεωργίου</i> .....	103
Μια ματιά στον κόσμο των εντόμων <i>Ρ. Fimiani</i> .....	108
Το υδρογραφικό δίκτυο <i>Δ. Κωτούλας</i> .....	120
Ο αγροτικός τομέας <i>Α. Σέμος</i> .....	127
Συγκοινωνίες – Μεταφορές <i>Ε.Α. Καραγιάννης</i> .....	133

## 2. Ιστορία και Κοινωνία

Προϊστορικοί Χρόνοι <i>Γ.Χ. Χουρμουζιάδης</i> .....	143
Η περίοδος του Μακεδονικού βασιλείου <i>Η.Κ. Σβέρκος</i> .....	150
Η περίοδος της ρωμαϊκής κυριαρχίας <i>Π.Μ. Νίγδελης</i> .....	155
Βυζαντινή περίοδος <i>Β. Νεράντζη-Βαρμάζη</i> .....	158
Η Κοζάνη και η περιοχή της κατά την Τουρκοκρατία <i>Μ.-Χ. Χατζηγιάννου</i> .....	164
Η περιοχή Γρεβενών κατά την τελευταία περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας (1830-1912) <i>Χ. Παπαδημητρίου</i> .....	172
Αποδημία των κατοίκων (17ος – 19ος αι.) <i>Α. Τάμης</i> .....	177
Τάσεις εξωτερικής μετανάστευσης από το νομό Κοζάνης κατά τον 20ό αιώνα <i>Χ. Μανδατζής</i> .....	185
Η εκκλησία και τα Μοναστήρια <i>Α. Δάρδας</i> .....	194
Κοινοτική οργάνωση <i>Χ.Κ. Παπαστάθης</i> .....	208
Μακεδονικές ταυτότητες <i>Β. Γούναρης</i> .....	212
Όψεις της κοινωνίας και της οικονομίας της περιοχής Κοζάνης (1912-1940) <i>Β.Κ. Γούναρης</i> .....	218
Η έλευση και η αποκατάσταση των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής (1923-1930) <i>Ε. Πελαγίδης</i> .....	222
Λίγα λόγια για τους πολιτικούς της εποχής στις αρχές του 20ού αιώνα <i>Μ. Παπακωνσταντίνου</i> .....	231
Για την Κοζάνη της εργατιάς <i>Ζ. Τσαμπούρης (Ν. Καλογερόπουλος επιμέλεια)</i> .....	233
Το έπος και η τραγωδία (1940-1949) <i>Ι.Σ. Κολιόπουλος</i> .....	235

## 3. Πολιτισμός

### Από την αρχαιότητα ως τον 18ο αιώνα

Προϊστορική εποχή στο Νομό Κοζάνης <i>Γ. Καραμήτρου-Μεντεσίδη</i> .....	249
Η προϊστορία της Κίτρινης Λίμνης <i>Χρ. Ζιώτα</i> .....	257

Αλιάκμων – Παραλίμνια περιοχή φράγματος Πολυφύτου Α. Χονδρογιάννη-Μετόκη .....	261
Η νεολιθική εποχή στο νομό Γρεβενών Γ. Τουφεξής .....	268
Αρχαϊκή, κλασική, ελληνιστική και ρωμαϊκή εποχή στο Νομό Κοζάνης Γ. Καραμήτρου-Μεντεσίδη .....	270
Η χώρα των Τυμφαίων: Η ανασκαφή στο Καστρί Πολυνερίου – Αλατόπετρας Νομού Γρεβενών Σ. Δρούγου .....	283
Τοπογραφία και τέχνη κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο Α. Τσιλιπάκου .....	291
Η Βυζαντινή τέχνη Χρ. Μαυροπούλου-Τσιούμη .....	298
Γράμματα και πνευματική ζωή κατά τους βυζαντινούς χρόνους Β. Κατσαρός .....	305
Μεταβυζαντινή τέχνη Ξ. Σαββοπούλου-Κατσίκη .....	309
<b>Τέχνη και παραδοσιακές τεχνικές</b>	
Η λαϊκή τέχνη από τον 18ο ως τον 20ό αιώνα Ε. Γεωργιάδου-Κούντουρα .....	323
Η αρχιτεκτονική της κατοικίας Δ. Αιβάζογλου-Δόβα .....	325
Ζωγραφική και διακόσμηση Ζ. Γοδόση .....	343
Λιθογλυπτική Β.Β. Νικήτα-Χουλιάρα .....	353
Τα πέτρινα γεφύρια Γ.Π. Τσότσος .....	358
Ο παραδοσιακός υλικός πολιτισμός – Τοπικά λαογραφικά μουσεία και συλλογές αντικειμένων Ε. Σκουτέρη-Διδασκάλου .....	371
Το δημοτικό τραγούδι Χ. Χατζητάκη-Καψωμένου .....	394
Η μουσική παράδοση της Κοζάνης στη διαδρομή ενός αιώνα (1902-2002) Σ.Δ. Ηλιαδέλης .....	405
Σύγχρονη εικαστική πραγματικότητα Σ. Τσιάρα .....	421
<b>Γλώσσα και Παιδεία</b>	
Τα γλωσσικά ιδιώματα Ν. Κατσάνης / Κ. Ντίνας .....	433
Το κοζανίτικο χιούμορ: ανάλυση και ερμηνεία Σ.Δ. Ηλιαδέλης .....	438

Εκπαίδευση, λόγοι και εκδόσεις κατά την περίοδο 1453-1813 <i>Χ. Καρανάσιος</i> .....	447
Η εκπαίδευση στην ορεινή ζώνη της Δ. Μακεδονίας και το γυμνάσιο Τσοτυλίου <i>Ν.Χ. Καλογερόπουλος</i> .....	457
Η εκπαίδευση κατά την τελευταία περίοδο της τουρκοκρατίας. Η νεότερη και σύγχρονη περίοδος <i>Σ. Ζιώγου-Καραστεργίου / Α. Δάρδας</i> .....	468
Εφημερίδες και περιοδικά (1900-2000) <i>Β. Καραγιάννης</i> .....	488
Βιβλία και συγγραφείς τον 20ό αιώνα <i>Β. Καραγιάννης</i> .....	495

## Επίμετρο

Η απογραφή του 1904 του Σαντζακίου Σερβίων <i>Κ. Σπανός</i> .....	509
Η σημερινή εικόνα της περιοχής <i>Ν. Καλογερόπουλος</i> .....	522
Ο Νομός Κοζάνης τα τελευταία 50 χρόνια <i>Π. Μητλιάγκας, Νομάρχης Κοζάνης (1996 – 2002)</i> .....	528
Τα Γρεβενά από επαρχία νομός <i>Α. Πέτσας, Νομάρχης Γρεβενών (1996 – 2002)</i> .....	531
ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ .....	533
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ .....	541
Τοπωνύμια της περιοχής Κοζάνης-Γρεβενών και της ευρύτερης Δυτικής Μακεδονίας .....	541
Ξένα τοπωνύμια .....	556
Τοπωνύμια εκτός των ορίων της Δυτικής Μακεδονίας .....	557